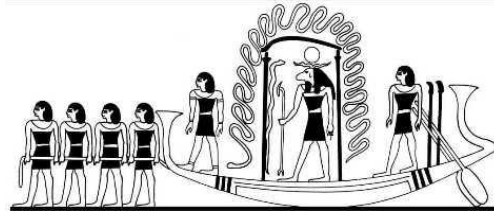

MEHEN Nieuws (5)

21 juni 2011

MEHEN, Studiecentrum voor het oude Egypte

“Giza – am Fuss der grossen Pyramiden” (Bep Koek)

Bovengenoemde tentoonstelling was de aanleiding voor Mehen om een reis naar Hildesheim e.o. te organiseren in de tweede week van mei. De tentoonstelling, van 16 april tot 21 augustus 2011 in het Roemer und Pelizaeus Museum in Hildesheim, wordt georganiseerd ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van dit museum. Centraal staan de vondsten uit de opgravingen van het Gizeh plateau, die sinds 100 jaar over musea in de hele wereld verstrooid zijn en nu in Hildesheim voor de eerste keer weer samen te zien zijn. Ze stammen uit vele graven en tonen de rijke grafuitrustingen zoals ze rond 1900 gevonden werden. Om dit te realiseren werkten internationale partners samen, die aan het begin van de 20^e eeuw opgravingsconcessies op het Gizeh plateau bezaten. Behalve Duitsland betrof dit Oostenrijk, Italië en de U.S.A. Bovendien is het na meer dan 20 jaar weer gelukt toezeggingen voor hoogwaardige objecten uit het Egyptisch Museum in Cairo te verkrijgen! Daarnaast zijn er stukken uit Denemarken, Frankrijk, Italië, Zwitserland en Vaticaanstad te bewonderen.

Archeologisch onderzoek begon in 1902 op het Gizeh plateau door twee Duitse archeologen: Georg Steindorff en Hermann Junker, die hier van 1903 tot 1929 werkten. Wilhelm Pelizaeus, een zakenman uit Hildesheim en sponsor van de opgravingen, verwierf dankzij de officiële vondstverdeling veel kostbare objecten en doneerde deze in 1907 aan zijn woonplaats Hildesheim. Deze voorwerpen vormden de basis van het Pelizaeus Museum, dat in 1911 voor het publiek werd geopend.

Bovendorpel van Tep-em-anch (foto Jan Koek)

Op de eerste dag van ons verblijf in Hildesheim was onze groep natuurlijk een van de eerste bezoekers. De tentoonstelling opent met een film met veel historische beelden van de opgravingsactiviteiten aan het begin van de vorige eeuw door Georg Steindorff. In de tentoonstellingszalen zijn een aantal “mastaba’s” uit het Oude Rijk uit Gizeh nagebouwd, waarin de destijds gevonden grafbeelden, gebruiksvoorwerpen, bouwmaterialen, sieraden en reliëfs zeer aantrekkelijk staan opgesteld. De vier mastaba’s die centraal staan behoorden aan Tji en Nefer I (D07/08), Tep-em-anch (D20), Nefer-her-en-Ptah en Memi (D32/d32a) en Djascha, (D39/49).

Vooraf de beeldjes van de dienaren en dienaressen zijn zeer levendig en zien er nog puntgaaf uit. Van de verschillende grafeigenaren en hun familieleden zijn prachtige beelden te zien, die hopelijk inmiddels nog aangevuld zijn met een aantal originele beelden uit het Egyptisch Museum in Cairo. Toen wij in het museum waren, werden deze objecten zeer binnenkort verwacht. Door alle onrust in Egypte was het transport wat vertraagd, maar de conservatrice, mevrouw Barbara Magen, vertelde ons dat er nog één handtekening uit Cairo nodig was om de zaak in gang te zetten. Wij moesten helaas genoeg nemen met zwart-wit foto's van de betreffende objecten.

Een mooie en informatieve catalogus met veel originele opgravingsfoto's is voor € 24,90 te koop in de museumwinkel.

Wanneer u een aantal jaren niet in het Roemer und Pelizaeus Museum bent geweest, is het zeer de moeite waard om er nog eens heen te gaan, want de tweede verdieping is nu ook weer helemaal opnieuw ingericht met veel bijzondere voorwerpen van hoge kwaliteit. Zo is een groot gedeelte van de Thotkapel uit Tuna el-Gebel opgebouwd met kleurrijke reliëfs en het lijkt alsof je in de ibis- en baviaancatacomben ter plekke loopt. Verderop zijn enkele fraaie mummiekisten en dodenmaskers te bewonderen, evenals reliëfrijke gedeelten van mastaba's uit het Oude Rijk.

De volgende dag bracht de bus ons naar Hamburg, waar we in het Museum für Völkerkunde de kleine Egyptische afdeling bewonderden. Jan gaf ons uitgebreid uitleg bij de 22^e dynastie mummiekist en cartonnage van Chonsoe ma-a cheroe (ca 900 v. Chr.). Een interessante kist met veel details waar Jan ons op attendeerde. In dit museum zijn veel grotere afdelingen van allerlei werelddelen te bewonderen, waarvan vooral de Indonesische zalen erg mooi zijn ingericht.

's Middags bezochten we de beroemde Kunsthalle, een van de meest vooraanstaande kunstmusea in Duitsland met een schitterende en zeer gevarieerde collectie, van retabels van Meister Bertram uit de 14^e eeuw tot contemporaine kunst uit de 21^e eeuw. Een uitgebreide verzameling Impressionisten, maar bijv. ook een groot aantal – voor mij onbekende - Duitse schilders uit de Romantiek hangen in dit museum.

Bijna de hele week hadden we geluk met het weer en na afloop hebben we dan ook heerlijk buiten op een terrasje in Hamburg gegeten voordat wij de terugreis aanvaardden.

Hamburg, Kunsthalle, o.a. aanbidding van de drie koningen, ca. 1424 (foto Jan Koek)

Donderdag een minder lange dag naar Hannover, de hoofdstad van Nedersaksen, waar we de ochtend naar eigen inzicht konden doorbrengen. Om 13.30 uur hadden we een afspraak met Dr. Christian Loeben, die al jaren als conservator aan het Kestner Museum verbonden is. Hij vertelde ons over de totstandkoming van de egyptische collectie in dit museum en attendeerde ons op enige topstukken en enkele nieuwe aanwinsten. De collectie hier kenmerkt zich door veel kleine, maar fijne objecten uit alle perioden van het faraonische Egypte. Ook Jan gaf ons nog uitleg bij enkele interessante voorwerpen, zoals over een reliëf van de zeven Hathoren.

Ook hier aten we 's avonds weer buiten, maar tegen het eind van de maaltijd vluchtten we naar binnen voor een felle regenbui.

Met een klein groepje reden we op vrijdag naar Bremen, waar een bezoek aan het smaakvolle Übersee Museum op het programma stond. Helaas bleek de kleine Egyptische afdeling naar het depot verhuisd te zijn, maar de tentoongestelde collecties van andere beschavingen maakten veel goed en ons bezoek aan de zgn. "studieruimten" die stampvol staan met de meest uiteenlopende zaken wekte ons verbazing. Wim en Wil van Leeuwen kenden de weg in Bremen, zodat wij ook nog het schitterende stadhuis hebben gezien, alsmede het beeld van de beroemde Bremer Stadtmusikanten en omgeving. We waren net op tijd om een "klokkenspel" in werking te zien dat op elk heel uur in beweging komt. Al halverwege de middag keerden we terug naar Hildesheim om op tijd terug te zijn voor de avondvoorstelling van de opera Aïda in het Stadttheater.

Na een heerlijk dinerbuffet in ons voortreffelijke Novotel, wandelden we in vijf minuten naar het Theater, dat praktisch uitverkocht was. We genoten van deze ontroerende opera van Verdi, die met een uitgebreid gezelschap mooi geënceneerd was, niet in het minst door de prachtige kostuums. Vooral de stemmen van Aïda, Amenirdis en Radames waren prachtig en na afloop was iedereen het erover eens dat we dit niet hadden willen missen. Een stijlvolle afsluiting na een "egyptisch" reisje naar Duitsland.

Zaterdagmorgen besteedden we nog in Hildesheim met o.m. een bezoek aan het Stadtmuseum, waar een leuke tentoonstelling was ingericht over het leven en werk van Wilhelm Pelizaeus. Daarna een lekkere kop koffie of een ijsje op een van de terrasjes van het gezellige stadhuisplein, waar de temperaturen nog steeds heel zomers waren. Anderen bezochten de schitterende Romaanse kerken in Hildesheim, w.o. de Michaeliskirche.

De terugreis werd enigszins vertraagd door het optreden van FC Twente-supporters die in de buurt van Almelo de A1 onveilig maakten. Ons afscheidsdiner in Hooglanderveen duurde daarom wat korter dan gepland. In de loop van de avond namen we afscheid van elkaar op het Jaarbeursplein in Utrecht na een naar mijn mening geslaagd en interessant reisje naar onze oosterburen.

Nieuwe tentoonstellingen (Ingrid van Sprakelaar)

Naast de lezingen, de zomercursus en de reizen is de tentoonstellingsagenda een belangrijk onderdeel van de website www.mehen.nl. Vrijwel alle tentoonstellingen in de gehele wereld die maar enigszins een band met het oude Egypte hebben, staan in de agenda vermeld. Deze agenda wordt bijgehouden door Ingrid van Sprakelaar en zij zal in het vervolg in Mehen Nieuws de nieuw bekende tentoonstellingen op dat moment vermelden. Dit betreft de volgende tentoonstellingen:

België

* Antwerpen, Museum aan de Stroom, geopend 17 mei.

Canada

* Montreal, 28-4-2011 t/m 18-9-2011: Indiana Jones and the Adventure of Archaeology

Chili

* Santiago, 7 juli t/m 30 oktober: reistentoonstelling met deels replica's van o.a. Toetanchamon

Duitsland

* Berlijn, 14-5-11 t/m 9-7-11: Jenseits von Ägypten. Auf den Spuren der Lepsius Expedition zu den antiken Stätten des Sudan

* Keulen, van 28-5-11 t/m 6-11-11: Ägyptische Gärten

* Landshut, 6-5-11 t/m 22-6-11: Alte Götter - erste Christen

* Leipzig, van 23-6-11 t/m onbekend: Forscher - Pfarrer - Sammler. Ägyptische Altertümer des Dr. Julius Kurth

* Wiesbaden, 16-6-11 t/m 31-12-2011: Toetanchamon

Reliëf uit het Kestner Museum, Hannover, te zien op de tentoonstelling in Keulen (foto Jan Koek)

Egypte

* Caïro (Italiaans Inst.) t/m 27 november 2011: Vannini-foto's

Finland

* Sastamala, van 1-2-12 t/m 30-11-12: Treasures of Egypt.

Frankrijk

* Jublains, van 8 juli t/m 13 december 2011: Mummies (met reconstructie) en hiernamaals.

* Le Mans, van november 2011 t/m mei 2012: Van de Nijl tot Alexandrië (over de rol van water)
N.B. Komt in 2012/13 ook naar België en Nederland

Groot-Brittannië

* Newcastle, 16-7-11 t/m 23-9-2011: Pharaoh, King of Egypt

* Stafford, van 18-11-11 t/m 24-12-11: Henry Salt, The Rediscovery of Ancient Egypt.

Mexico

* Mexico van 7 mei t/m onbekend: Toetanchamon, het graf, het goud en de vloek

Oostenrijk

* Wenen, van 16-6-2011 t/m 14-1-2012: Die Legionäre des Kaisers, Soldatenleben im römischen Ägypten.

Spanje

* Burgos, van 19-5-2011 t/m 28-8-2011: Egypte. Kunst voor de eeuwigheid

* Madrid, t/m 24 juli: Fayoem-portretten

Taiwan

* Taipei, van 12-6-2011 t/m 23-9-2011: Quest for immortality

Tsjechië

* Praag, 3-5-2011 t/m 30-9-2011: Egyptische mummies

Venezuela

* Valencia, 24-5-11 t/m onbekend: Toetanchamon, de mummie, zijn graf en zijn schatten

VS

* Chicago, van 20-5-12 t/m 21-10-12: Birds in Ancient Egypt

* Tuscon: Tutankhamun: Wonderful Things from the Pharaoh's Tomb.

Was op 1 mei afgelopen, is verlengd van 13 mei t/m 1 augustus.

* Washington, van 5-4-11 t/m 17-11-11: Eternal Life in Ancient Egypt.

Dit is een preview voor een grote mummietentoonstelling van 17-11-11 t/m onbekend.

Zomercursus 3 – 5 augustus 2011

Het Geheimzinnige Goudland De oude culturen van Soedan

Een boeiende cursus over een gebied dat te vaak werd genegeerd als niet belangrijk.

Is geen herhaling van voorgaande cursussen!

Docenten dr. Hans Albers en Jan Koek

Gastpreekster Hannie Halma, schrijfster van o.a. "Sporen in het zand", spreekt over "De traditie van de huidige Nubiërs".

Woensdag en vrijdag van 13.30 uur tot 17.00 uur en donderdag van 9.30 tot 17.00 uur (met pauzes).

Donateurs van Mehen betalen € 90,-- en niet-donateurs € 100,-- (incl. syllabus). Deelnemers aan de Soedanreis krijgen nog een extra korting van € 10,--.

Voor meer informatie zie www.mehen.nl (onder cursus).

Aanmelden via de website of telefonisch.

Lezingen najaar 2011/voorjaar 2012

De data en de sprekers voor komend seizoen zijn vastgelegd, noteert u vast de data in uw agenda. Alle lezingen zijn in het RMO, van 14.00 tot 16.45 uur, m.u.v. 20 september: aanvang 14.30 uur

dinsdag 20 september 2011

Kleren maken de mens. Textiel in het oude Egypte

drs. Diana de Wild

zondag 6 november 2011

Erotiek en seksualiteit in het oude Egypte

Cathelijne Devens

woensdag 28 december 2011

De tempel van Seti I te Kanaïs

Jan Koek

zaterdag 14 januari 2012

De betekenis van de Iboetent

drs. Sigrid van Roode

woensdag 14 maart 2012

Het goud van de farao's

dr. Hans Albers

dinsdag 17 april 2012

De rol en de betekenis van het nijlpaard in het oude Egypte

Jan Koek

zaterdag 28 april

dr. Christian Greco

Voor meer informatie zie www.mehen.nl (onder lezingen).

Aanmelden via de website of telefonisch.

Op 7 januari zal door Mehen een rondleiding georganiseerd worden in de Kunsthal te Rotterdam over de tentoonstelling "Mummies! Het ontrafelde geheim". Dit is een reizende tentoonstelling van ca. 225

objecten uit het RMO te Leiden over de gehele wereld. U kunt zich hiervoor al aanmelden!

Reis naar Soedan in november/december 2011

Hetgeen tijdens de zomercursus is behandeld, kunt u vervolgens bewonderen in een bijzondere 14-daagse reis naar Soedan. Deze reis naar de cultuur en de monumenten van de zuiderburen van Egypte is van zaterdag 26 november t/m vrijdag 9 december 2011. De prijs voor deze Soedanreis bedraagt € 2.545,- voor donateurs van Mehen en € 2.590,- voor niet-donateurs. De toeslag voor een éénpersoonskamer is € 310,-

Hoogtepunten van deze reis zijn o.a. Chartoem en het museum, de piramiden van Meroe, de tempels van Naga en Musawwarat es Soefra, Gebel Barkal, Kerma en de tempel van Amonhotep III te Soleb en uiteraard het schitterende landschap en de vriendelijke bevolking.

Voor meer informatie zie www.mehen.nl (onder reizen).

Aanmelden via de website of telefonisch

De piramiden van Koela en Edfoe

Foto's Gonny Olie

Deze keer enige aandacht voor twee piramiden die niet vaak bezocht (kunnen) worden, nl. de piramiden van Koela en Edfoe. Deze twee piramiden vormen een onderdeel van een zevental (trap)piramiden die verspreid door Egypte liggen en die stammen uit de 3^e dynastie.

Deze piramiden zijn van zuid naar noord:

- de piramide van Elefantine
- de piramide van Edfoe (zuid)
- de piramide van Koela
- de piramide van Ombos (Noebt)
- de piramide van Sinki bij Abydos
- de piramide van Zawejet el Majetin
- de piramide van Seila (4^e dynastie).

De piramide van Koela

De piramiden zijn waarschijnlijk onder farao Hoeni gebouwd, m.u.v. Seila die onder Snofroe is gebouwd. Het doel van deze piramiden is nog niet duidelijk, het zijn echter geen (konings)graven, als mogelijke betekenis is geopperd:

- markering van de geboorteplaatsen van de echtgenote(n) van de farao

- markering van de heilige plaatsen van Horus en Seth
- symboliseren de oerheuvel
- markering van de tijdelijke koninklijke residenties bij het reizen door het land van de farao
- benadrukken van de koninklijke aanwezigheid/soevereiniteit in het gehele land
- aanduiding van gouwen.

Ze zijn niet allemaal voltooid, hetgeen mogelijk duidt op een korte bouwperiode.

De piramide van Koela heeft een vierkant grondoppervlak van 18,60 m² en is nog 8,25 m hoog, er zijn nog twee treden en gedeeltelijk is er nog een derde trede te zien.

De piramide van Koela

De piramide van Edfoe zuid heeft een basislengte van 35-36 el, de hoogte is nog 5,5 m; vermoedelijk had ook deze piramide oorspronkelijk drie treden.

De piramide van Edfoe

De piramide van Edfoe

Prof. H. de Meulenaere overleden

Op 5 juni 2011 is emeritus prof. Herman de Meulenaere op 87-jarige leeftijd overleden. Herman de Meulenaere studeerde Klassieke Philologie en Egyptologie in Leuven, Leiden en Parijs. In 1951 promoveerde hij op de verhalen van Herodotus over de farao's van de 26e dynastie. Vanaf 1963 was hij professor Egyptologie aan de Universiteit in Gent; tevens was hij hoofdcurator en later directeur van het Koninklijke Museum van Kunst en Geschiedenis in Brussel. Later werd hij directeur van egyptologische vereniging Reine Elisabeth en directeur van het Belgische comité van opgravingen in Egypte. Hij was tevens een van de opvolgers van Jean Capart als leider van de opgravingen in El Kab, waar nog steeds o.l.v. een Belgische team (o.a. Dirk Huyge) wordt gegraven.

Verder was hij mede verantwoordelijk voor "Chronique d'Égypte", een uitgave van Reine Elisabeth. Een bibliografie van de Meulenaere kan men vinden op

<http://www.trismegistos.org/genbib/list.php?quick=de+meulenaere>

- Limme, Luc / Strybol, J., Bibliographie d'Herman de Meulenaere, in: Limme, L./Strybol, J./Vermaseren, M. (ed.): Aegyptus Museis Rediviva. Miscellanea in honorem Hermanni de Meulenaere, 1993, p. 7-13.

Donatie

Mehen heeft begin dit jaar zijn eerste donatie gedaan en wel aan het Griffith Institute in Oxford. Het is nog een bescheiden bedrag van € 150,- dat besteed gaat worden aan een kleine Toetanchamon tentoonstelling in een van de studentencafés in Oxford.

Sheich Abd el Koerna, april 2011 (foto Jan Koek)

Op 18 juni was de Mehendag, in het volgende Mehen Nieuws zult u daar meer over lezen. U kunt alvast op de website www.mehen.nl een aantal foto-impressies van deze dag bekijken (via Home naar "extra informatie").

Voor meer informatie zie www.mehen.nl of mail naar mehen@hetnet.nl of bel nr. 0318 – 471689. Voor alle betalingen: rekeningnummer 67.19.36.387 t.n.v. B.J. Koek-Overvest e/o J.G. Koek te Elst.

Wij hopen u binnenkort bij één van onze activiteiten te ontmoeten en wensen u een goede zomer toe!

Met vriendelijke groeten,
namens Mehen

Bep en Jan Koek